

TAULA RODONA SOBRE PROBLEMES DEL CATALÀ COM A LLENGUA EN LA INVESTIGACIÓ HISTÒRICA

Inauguració del curs 1998-1999 de la Societat Catalana d'Estudis Històrics,
el dia 2 de novembre de 1998 (resum)

Participants: Josep FONTANA, Jaume SOBREQÜÉS, Eva SERRA, Antoni RIERA, Gaspar FELIU.

Presideix Albert Balcells, delegat de l'IEC a la SCEH

Jospe Fontana va exposar que, superada l'etapa de supervivència de la llengua i la historiografia catalanes, cal ara pensar en la seva projecció, no solament a Espanya, sinó a la resta del món. Va centrar la seva intervenció en els problemes per a l'edició i difusió de llibre en català i va assenyalar la necessitat de difondre catàlegs en anglès que proporcionin un resum suficient dels llibres d'història fets a Catalunya, així com la necessitat d'estar present i oferir-se en els grans centres de contractació, com és ara la fira de Frankfurt.

Jaume Sobrequés va remarcar que la facilitat que hi ha actualment per publicar en català no s'havia donat mai: mai no s'havien publicat tants llibres ni hi havia hagut tantes subvencions per realitzar i publicar llibres d'història. Publicar en una altra llengua és, avui per avui, una opció personal amb la qual s'espera obtenir una major difusió, però no una necessitat. Va posar de relleu la gran tasca editorial que realitzen les institucions (Generalitat, ajuntaments, diputacions, consells comarcals, etc.), que fa que no quedin inèdits, com succeïa abans, els estudis de recerca d'àmbit local. Aquestes institucions publiquen sempre, gairebé sense excepció, en català. Conclou que aquells historiadors que publiquen en castellà és perquè volen assolir més difusió per raons de currículum acadèmic o perquè consideren que, publicant en català, els seus llibres tenen menys categoria.

Eva Serra, en canvi, mostrà la seva preocupació pel fet que Catalunya és actualment una societat en procés de substitució lingüística, sotmesa a fortes pressions de tota mena, que poden portar a l'abandonament del català com a llengua professional. Però la llengua no és una eina neutral; pensament i llengua van estretament units: en la investigació històrica, si més no, la llengua té connotacions més enllà de la seva funcionalitat. És cert que, tenint en compte les circumstàncies historiològiques de les quals procedim, cada cop sembla que, almenys aparentment, es publica més en català, però s'està produint una dicotomia perillosa: les revistes universitàries tendeixen al castellà (o potser millor dit a l'espanyol), mentre que les publicacions locals mantenen el català. Això no sols passa en les revistes, sinó també en les comunicacions de congressos o en els llibres; d'altra banda, una tesi doctoral originalment en català, sovint esdevé un llibre en castellà. No està gens clar que això comporti un més gran coneixement o una major difusió. Especialment quan la historiografia, en general, tendeix a funcionar amb bibliografia anglosaxona, o millor dit encara, amb bibliografia anglosaxona traduïda a l'espanyol. Això ens porta a un altre punt de reflexió, l'anglès s'està imposant com a *lingua franca* per als congressos internacionals, fins i tot quan, pels temes que se solen tractar, seria molt més adequada la utilització de les llengües romàniques. D'aquí pro-

cedeixen moltes translacions de terminologia que es tradueixen en deformacions semàntiques amb conseqüències importants en la interpretació històrica. Cal saber llengües, però cal defensar l'ús del català als congressos i altres trobades, en una mena d'acord a la vegada de respecte i de defensa mútua, si més no entre les llengües romàniques.

Antoni Riera va assenyalar que la situació actual de la història feta en català, sobretot de la història professional i especialment la universitària, és confusa i provoca situacions de perplexitat. A la recerca d'una millora en la investigació i d'una objectivació del seu control s'han introduït mecanismes procedents del camp de les ciències experimentals que, a més de la seva escassa idoneïtat per conèixer el valor de la investigació, provoquen distorsions en contra del català: bàsicament es tracta de la jerarquització de les revistes i de la valoració dels articles segons les mencions bibliogràfiques. Les revistes en català queden sempre molt enrere en la jerarquia avaluatòria (quan hi entren) i un article en català segurament serà menys citat (i per tant menys valorat) que el mateix article escrit en castellà. I tant el finançament de la recerca com la mateixa consideració acadèmica de l'investigador (trams d'investigació) depenen d'aquests barems. Això en el millor dels casos provoca una certa diglòssia científica: potser la tesi (o el llibre) serà en català, però es procurarà publicar en castellà (o en anglès) les parts més valuoses.

D'altra banda, les obres en català difícilment són ressenyades en les revistes estrangeres de més impacte i els articles publicats en revistes catalanes tampoc no solen aparèixer en els índexs d'impacte, almenys els medievals. En aquest sentit caldria fomentar la participació d'informadors catalans en els consells de redacció d'aquests repertoris bibliogràfics. Aquesta opacitat de la investigació catalana en el context internacional possibilita fins i tot veritables actes de pirateria intel·lectual per part d'historiadors estrangers que fan passar com a propis estudis basats en gran part en obres d'historiadors catalans.

Com a corol·lari de tot això, Catalunya no apareix en les grans obres col·lectives a no ser en aquells temes o èpoques que han estat objecte d'estudi per part d'investigadors estrangers, les idees dels quals continuen sovint essent considerades vàlides molt temps després que hagin estat corregides o ultrapassades per la historiografia catalana.

Gaspar Feliu, d'acord amb els problemes plantejats, va posar èmfasi en la necessitat d'utilitzar tots els mecanismes de difusió que permetin continuar fent història en català sense que aquesta opció hagi de comportar ni un cost personal excessiu ni un arraconament de la investigació realitzada. S'ha d'estar, per tant, obert i atent a tots els escenaris possibles. És necessari sens dubte publicar catàlegs en anglès, si cal col·lectius i amb ajut institucional. Cal també maldar perquè les revistes científiques en català no rebin una classificació inadequada a causa de la llengua: tot i que en aquest punt cal reconèixer que poques de les nostres revistes han fet l'esforç imprescindible de sotmetre els articles a avaluació externa, condició que (amb raó o sense) es considera indispensable per a la seva valoració. També cal negociar amb els grans índexs bibliogràfics per assegurar la notícia de les publicacions catalanes. Cal sobretot explorar les possibilitats d'Internet, per col·locar-hi articles i resums de llibres catalans traduïts a l'anglès. Però la principal arma és sens dubte que la investigació en català sigui investigació de qualitat.

Albert Balcells assenyala que el problema és important i no té solucions simplistes. De cara a

la consciència de país, la història és tan important com la llengua, però no ha estat tractada de la mateixa manera. Davant, però, de la disjuntiva de publicar en català o en una altra llengua cal fer-se la pregunta de si abandonant el català serem més llegits; algunes experiències editorials semblen indicar el contrari. Tot i això, cal donar la màxima informació possible a l'exterior, però evitant que pugui resultar esbiaixada. Però aquesta informació és costosa, sobretot si hom pretén fer ressenyes. De fet, en el moment present no disposem ni tan solament d'una simple llista d'allò que es publica a Catalunya. Aquest podria ser un primer pas. Un altre, més a llarg termini, i per treure disculpes als historiadors estrangers, podria ser la confecció d'un manual d'història de Catalunya en anglès (i potser en altres llengües), atent a l'estat de la qüestió de cada tema i redactat per un equip ampli d'experts.